

Presentació

No volem amagar l'evidència: han passat molts anys, catorze exactament, des que aparegué el número IV dels Documents de la Secció Filològica. Això no obstant, hi ha una raó de prou pes que justifica, si més no parcialment, aquest retard exagerat: la redacció i la publicació de la Gramàtica de la llengua catalana; una tasca que ha estat més àrdua i, doncs, també més llarga del que hom no podia imaginar. La Secció Filològica ha volgut prioritzar l'objectiu que entenia que era la sol·licitud principal de la societat; tots els altres projectes s'han alentit perquè la dedicació més important s'ha esmerçat en l'obra que sortosament avui ja ha vist la llum.

Però, excusada la trigança, la Secció Filològica vol reiterar que la publicació periòdica dels Documents s'entén com una necessitat i un compromís a fer conèixer àmpliament, sobretot a especialistes en filologia i lingüística, però també al lector en general, els treballs que elabora en tots els vessants de l'anàlisi de la llengua catalana, així com algunes de les declaracions o dels manifestos públics amb què la mateixa Secció Filològica o l'Institut d'Estudis Catalans han considerat que havien de prendre una posició clara davant qüestions que circumstancialment s'han posat públicament a debat.

Amb l'edició dels Documents, la Secció Filològica pretén facilitar la reunió seleccionada d'opinions entorn de la normativa i la realitat general per què travessa històricament el català, i comunicar-se amb l'exterior a fi que tothom tingui una orientació precisa del que predominantment i essencialment en pensa, d'una manera ben particular sobre la preceptiva, l'estatus i l'extensió social. La Secció Filològica està convençuda que, malgrat que hi ha altres vies de comunicació que avui predominen, és útil i pràctica la impressió en forma de llibre amb suport paper dels resultats de la feina que s'ha abordat en les diverses comissions i els grups de treball que s'ocupen dels diferents aspectes del català: gramàtica, lèxic, ortografia, onomàstica, estandardització i transcripció i transliteració d'altres llengües.

Agrupem els documents per la temàtica que els unifica i, si escau, els ordenem en el si de cada argument per la cronologia en llur aprovació. El lector observarà que en aquest número v hi ha dos apartats que presenten notablement més aportacions: el que es refereix a la confecció del nou diccionari normatiu i el que se centra en la toponímia.

Pel que fa al nou diccionari normatiu, hom pot imaginar com n'és de complexa la seva redacció. Altrament, es tracta d'un projecte que la Secció Filològica ha volgut emprendre després d'haver publicat la segona edició del Diccionari de la llengua catalana, ja que, ultra que la història moderna i contemporània de la llengua ens obliga a abordar qüestions de lexicografia que van molt més enllà que les tradicionals, és un projecte antic que es plantejà Pompeu Fabra (per això parlava del Diccionari general de la llengua catalana com un «canemàs» que havia de cobrir les mancances més elementals), convençut que un diccionari de la llengua ha d'afrontar obertament el model lingüístic i la variació de tota mena. Sobre aquests dos aspectes, model i variació, tracten els tres documents que s'inclouen en l'apartat corresponent.

Pensem que és molt positiu que puguem publicar en aquesta edició el text «Sobre la variació i la prescripció en les orientacions normatives de la Secció Filològica», aprovat molt recentment (sessió del Ple del dia 10 de març de 2017). El seu contingut es relaciona amb la problemàtica complexa de la variació diatòpica i diastràtica, i del model de llengua a què ens hem referit. La seva actualitat farà conèixer al lector quina és la posició avui de la Secció Filològica sobre un tema transcendent i delicat ensems. En un altre sentit, es tracta d'un document d'aplicació transversal en tot allò que constitueix la tasca de normativització i ús de la llengua catalana.

Pel que fa a la toponímia, l'abundor de treballs és deguda a la urgència a saber com cal denominar i escriure (ortografia) els llocs geogràfics de territoris forans i també dels Països Catalans. La tasca de control i fixació dels topònims d'arreu és complexa i inevitablement lenta, perquè, quant als que són no catalans, és de rigor la connexió internacional dels onomàstics per tal que en l'establiment de la normativa fonètica i gràfica hi hagi la màxima coincidència en els criteris que han de prevaler. Quant als que són catalans, encara és més peremptòria, per raons òbvies, la necessitat d'aprovar la forma que han d'adoptar i que ha d'ésser acceptada unitàriament, però no és gens fàcil superar posicions enconstrades que defensen, doncs, alternatives no coincidents. Es presenten quatre llistes que han estat debatudes i aprovades en el si de la Secció Filològica; hi subratllem la rellevància que hagi estat aprovada darrerament la que fa referència a la toponímia balear.

La situació, cada vegada més freqüent en el context de mundialització en què ens trobem, d'haver de resoldre quin tractament hem de fer de les altres llengües, particularment d'aquelles a què hem de recórrer més sovint, fa que la Secció Filolò-

gica consideri com a singularment interessant el vessant d'aportació de criteris sòlids i coherents en la transcripció i transliteració d'idiomes estrangers i en la consideració general de llurs termes. En aquest número v dels Documents hi ha una proposta actualitzada respecte als noms russos.

Finalment, quant als manifestos i les declaracions de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Secció Filològica, ens limitem als que fan referència a qüestions lingüístiques o sociolingüístiques i, encara, tenint en compte que el volum que se n'ha produït és considerable, n'hem fet una selecció, tot mirant de triar aquells que pensem que poden tenir més utilitat i interès. L'ús social de la llengua catalana (21 d'octubre de 2004) és una reflexió reivindicativa entorn de la realitat sociolingüística del català. La Declaració sobre la denominació de la llengua catalana (28 de febrer de 2006) aclareix i repeteix quina és la posició de l'Institut d'Estudis Catalans en referència als diversos noms que socialment han aparegut per a denominar la llengua catalana.

Maig de 2017